

ГОДИНА IV.

БРОЈ 21.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАВАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ТУРСКО ПОЗОРИШТЕ.

(Српштак.)

3. Чин. У нүфеловом сарају пева се песма мецнунова, и Мецнун као песник опријатељи се са те песме с Нуфелом, који му обећа, да ће писати и искати Лејлу за њега. Но што на то стигне неповољни одговор, објави Нуфел рат опу лејлином.

4. чин. Ибн-и Селамова посета код Лејле; тајно дописивање Мецнуну са Лејлом помоћу пријатеља Зеида, и смрт Ибн-и Селама.

5. чин. Лејлин састанак са Мецнуном у пустињи; у промени: болест лејлина, о којој чује Мецнун; за тим умиру обое загрљени.“

Лејла и Мецнун сећају на „Ромеа и Јулију“ и на „помамног Роланда“, — а то су песнички производи, које су доиста крсташи пренели у Италију. Љубав међу Лејлом и Каисом, који је доцније назван „помамним“, развила се у школи, у коју су заједно ишли, па кад свет поче говорити о тој нежној најлоности, кори поносита жена бедуинског поглавице своју ћерку због љубави јој према сину душманског племена. Да прекине ту љубавну свезу, извади своју ћерку из школе и затвори је у собу. Лејла је у прегору материном први пут чула за реч љубав, те поче у својој самоби премишљати о својој најлоности према Каису и тужити што је растањена од њега.

И најлоност каисова изметнула се у љубав, и на позорици га видимо већ као „Мецнун“ (помамна). Лејла се појави. Жарким изливима изјављује јој он своју љубав, али Лејла, због пендне појаве матере јој, не може да му изрази своје осећаје, те које с тога, што није био уверен о њеној љубави, које са туге, што га родитељи њезини мрзе, одрече се света и оде у пустињу. Лејла излива своју тугу у газели (песми).

Седи отац каисов прошао је сву Сахару, трајећи свога сина, па кад га најпосле нађе, приклони га, да се врати љуби и обећа му, да ће он већ наћи начина да се састане са Лејлом. Каис нема вере у лејлину љубав, те почне запевати и нарицати. Чврсти Бедујин се од љубави подетио па плаче. Ништа не може да га утеши, све су га наде изневериле и у својој помами преклиње небо да пешље на њу још већи јад и невољу.

По целом свету се прочује за несретну љубав и помаму мецнунову. Песници певају његове газеле, што свакога умекшају, само не тврдокорнога оца и горду бедујинску поглавицу. После оба прва чина, у којима су само изливи љубавника, почиње с трећим чином већ живља и бржа радња. Арапски кнез Нуфел седи у источњачком сјају на свом престолу, а ако њега у наоколу певају певачи уз пратњу свирке једну газелу мецнунову:

Зададе ми јаде она, о којој мишљах да је највернија!
На овом лажном свету нашао сам само лаж!
Коме сам поверио своју тугу, да ме теши, храбри,
Тај ми пружа горка пелена, у место блага мелема.
Нико живи не може ми јаде у грудма сатрти!
Пријатељи, које држак сретним, најох невоље;
Коју сам волео ћо зеницу ока, та ме остави,
Која ми је требала да буде утеха, врже ме у зло.
Нада, што се поуздах на њу, постаде ми оковом,
Где тражах руже, најох само трње, гује;
Небо ми показује увек само звезду мрачног удеса,
На мене, облаком застртог, не ће се небо никад осмехнути!

Дирљива ова песма јако дира срце у Нуфела; он запита певаче, ко је ту песму спевао. Певачи изведу Мецнуну као песника, који се појави мршава облика и у подераним хаљинама, те прича приповетку свога живота. Нуфел му обећа, да ће се заузети за њу да добије Лејлу, и по што на његово писмо њезин отац Заид

осорно одговори, објави му рат, али кад буде у том рату два пута потушен, напушта своје наде, а Мецнун опет блуди по пустини.

У четвртом чину проси Ибн-и Селам Лејлу од родитеља њезиних, али својим говорима најуче на се гњев неба и на молитву мецнунову ошине га муња и убије на месту. Зеид, пријатељ мецнунов, преобучен као дервиш, донесе Мецнуну писмо од Лејле, у коме га теши и храбри.

У петом чину нађе Лејла ноћу и тајно Мецнуна у пустини, али му се не да познати. Потресена тим састанком, падне у болест; мати бди над њом, двори је, и готова је да одобри избор своје кћери. Мецнун, сазнав за то, дође к Лейли, али напаћени љубавници од радости, што су се опет састали и видили — издахну. Мати лејлина, која је узрок смрти Ђериној, умире од јада и туге за љубавницима. Зеид тужи и нариче над мртвацима и на свршетку као неки „кор“ препоручује ту жалосну причу народу за пример и опомену.

Осим смрти Ибн-и Селама, који умире од бојијег гњева, и изузимајући још неке махне, има у тој драми изврсних особина и неколико добро погодјених карактера. Дикција, украшена

лепим речима и изразима, састоји се, у колико је то могло бити, из првобитних стихова песника Фузулија, по чијој је приповеди комад израђен. Сценисање није најбоље испало, али се доцније — као што примећује наш путник — поправило.

Приказ и украс позорнице може и самог Европљанина задовољити. На име је Лејла декламовала стихове, нарочито у газелама, тако лепо, да би се могла огледати са многим диванчичачима. Веома вешто и лепо су удешени призори, у којима кнез окружен певачима, седи на престолу, даље, кад се Лејла и Мецнун састану у пустини, и последњи призор.

Од времена, кад је наш путник видио што је овде речено, напредовало је цариградско позориште. Написане су многе нове изворне драме, међу којима је и прерада „Јусуфа и Зулјеке“. Осим тога преводи се много, а понајвише таки комади, које турски глумци нису кадри да прикажу, као и. пр. „Силом болесника“ и „Женидба против воље“, што је Ахмет Ефендија превео. Тамошња вештина не ће моћи тако лако да савлада молијеров хумор, као жар и тугу источног песништва.

ШЕКСПИР И СТАРОЕНГЛЕСКА ДРАМА.

(Наставак.)

Готово пре тридесет година пре Јелисавете напштампана је у преводу „Андирија“ теренчева, а од године 1559 до 1566 изађе читав низ, мање више слободно преведених, трагедија сенекиних од Јеспера Хаувуда, сина славнога Пона Хаувуда, писца међуигара; за тим од Александра Невејла, од Џона Стјудлеја и од Томе Њутна.

Од године 1568 до 1580 приказано је на енглеском двору много нових комедија, трагедија, историја и моралитета, које, како нису штампане, изгубише се; али из преосталих наслова види се, да се укус за класичним и мо-

дарним држао готово наједнако; моралне пак игре трају још до некле тек којекако. Од 52 комада у осамнаест је градиво узето из старинске гатке и старе историје, а у других дваест и два из новије историје и гатке; седам комедија је из обичног живота и шест моралних глума.

Далеко би ме завело, кад би хтео оширијије да изведем драме Кајда, Едварда, Часкоања и других, а и онако је у њима слабо чега особитога, а рад сам понајвише тек оне песнике да вам прикажем, који, као што се доказује, имадоше уплива на Шекспира.

(Наставиће се)

ЗАМЈСТИЋАМ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Дипломата старе школе), од X. Милера представљен је код нас први пут 21. фебруара о. г.

Пре него што бисмо рекли већу о самом комаду и престави, да видимо у кратко шта се забива у том делу: Млади гроф Енцел Бланвенфелд (Сајевић) ожени се

Елеонором (Сајевићка), питомицом једног манастира. Млада жена радо свира у гласовир на четири руке после ручка, а млади би муж радије играо коју партију пикета, што млада питомица манастирска никако неће да чини. Отуда се изроди мало незадовољство, жена хоће судски да се растави од мужа, а не ће да му каже за што, а опје од свога слуге (Добриновић) дознао, да му к жени долази неки млад непознат човек. Емил позове себи стрица Бланкенфелда (Ружић), „дипломату старе школе“, да му буде у помоћи, и кад овај дође, Емил му приповеди све, што смо горе павели, и тим почине сам комад. Стриц се чуди, пита за узрок разводу, но најпосле, сећајући се свога војевања у младим годинама, и мислећи да му је таки и синовац момком био, постаје му наједаред „све јасно“, паравно као „дипломати старе школе“, те прима на себе ствар измирења. Елеонора је опет дозвала у помоћ своју тетку, бароницу Штранловицу (Ружићка), младу лепу и богату удовицу. Жена представи мужу своју тетку и јави му за што ју је дозвала, а муж жени стрица свога исто тако. Елеонара приповеди бароници, да хоће да се растави, с тога, што јој је неки трговац донео мужевљеве менице, које је она исплатила, али је хтела да дозна па што је попац потрошен. Трговац јој у том помогне и она дозна, да у некој улици у вароши има неко сироче у једне жене, која јој је показала писмо, у ком је она познала рукопис свога мужа и потпис грофа Е. Бланкенфелда. У том писму обећава писац, да ће се за своје дете — оно сироче — и од сада старати. Тетка је рада, да их ипак помири, али како ни једна страна не ће да попусти, то се договори са стрицем, да у младим људима побуде љубомору. И тако после доручка свира она са Емилом у четири руке. Елеонору мучи љубоморе и то тим већма, што је баш њена тетка, њен бранилац, сада њена супарница. Да се освети Емилу позове даље стрица, да играју пикета, што стриц радо прихвати и стане јој се још већма удварати него Емил бароници. Са тог љубоморства посвади се Емил са стрицем, а Елеонора с тетком, који их остављају сад на само, не били се помирили. Ту жена пита мужа, да ли зна за оно сироче, а муж рече, да зна, и да ће је сада он оставити, не само због оног странца, што јој долази крадом, него и због тога, што је кришом хтела да дозна тајну о оном сирочету, али јој ни том приликом не рече чије је оно дете.

Бароница и гроф се зачуде кад се врате и виде, да су се муж и жена управо сад тек завадили. И сад се почине решавање заплета, јер Елеонора доноси тетки свој тестаменат, и вели, да хоће у манастир. Емил се поспадио са стрицем, који га је позвао на двојобој, те јој и он доноси свој тестаменат и том јој приликом саопшти, да оно сироченије његово дете него дете кћери управитеља његових добара, коју је он био посестрио и коју је први пут после другог растанка видио на умору, те јој је обећао, да ће се за дете старати, и ако она детињет не познаје. Бароница, сећајући се његовог писма старатељица детињи, укори га, и он је остави саму. На то дође стари гроф и донесе јој и он свој тестаменат. Ту јој приповеди, да је он Емилу у детинству учио писати, и како га је овај увек звао „чика Едуардом“. Бароница се сад домисли, да ће оно

письмо са потписом Е. Бланкенфелда бити стричево, и да ће његове бити и оне менице, што их је Елеонора исплатила, а и отац опог детета да ће бити он, као што се то после и доказало кад су се сви суочили. А онај неизвестни млади био је трговачки спомоћник, што је у забуни донео исплаћене менице синовцу, а не стрицу. Комад се свршује измирењем, и удајом Штранловице за грофа, која прима и оно сироче за своје дете.

Као што се види, писац исмеја женску љубопитност и јестину, али у једно диже цену женама тим, што пусти, да цео овај чвор реши једино својим општруумљем опет жене, ма да је ту био и „дипломата старе школе“ који се са њом кладио, да ће он победити. Тим је хтео писац у једно да казни и исмеје мушки превећ велики понос, а у главном да рече коју у прилог еманципацији жене. Ми од своје стране дајемо писцу у толико за право, да паметна жена заиста вреди од супуда-стог човека, као што је напис „стари дипломата“, особито још кад се узме у обзир, да тај човек ни за што друго не мари толико, колико да се допадне госпама и генођицама, и да због тога крије и године своје. У главном окитио је он свога „дипломата“ све самим женским особинама, и то ружним, и паравно у борби са таким човеком, или управо са такој женом у мушким оделу, може онако разборитој и племенитој жене, као што је бароница, врло лако победа поћи за руком. Али осим тога чита писац на много места буквицу неким обичајима и манама у животу, и то их је природним редом узео. Пре свега удара на васпитање у манастирима, на радозналост женску и њину чешкњу за малим а кад што и великим домаћим скандалима мушки непромишљену љубомору, и даје врло знатан савет, да се између мужа и жене нико па ни најрођенији не плаче, нити да им њихове ствари расправља. И све то чини он у врло финим лаким потезима, што у главној тенденцији комада леже као врло лепо изведене сенке на слици каквог вештака. Иначе је писац врло благ према грешнику, јер награђује грофа врло лепом женом, ма да је он не заслужује ни после кајања; али тим је можда хтео да награди успомену преварене девојке у особи њеног сирочета, које бароница усваја, и ако је то хтео, онда му се прашта та благост.

И ако се слабо даје применити овај комад на наш живот, то ипак мислим, да ће се моћи код нас дugo одржати, јер је радња у комаду врло жива и занимљива, а што је главно, заплет је врло добро изведен, као год што је и решење заплета повољно. За правца комада схемо рећи, да је добар; а што се преставе тиче, ту је довољно кад се зна, ко су престављачи били. Но ипак морамо рећи, да се овог ветера гђа Ружићка највећим одливкова сајом врло живом и окретном игром. Тим не ћемо да кажемо, да су други лоши били, али већ и сама та улога као главна у комаду, морала је тако вештој глумици као што је гђа Ружићка, првенство донети.

Целина је испала на потпуно задовољство публике.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

40. ПРЕДСТАВА.

У П. ПРЕТИПЛАТИ З.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 2. МАРТА 1875.

МРЖИ СЛСТЛЯН.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ, С НЕВАЊЕМ, ПО СКРИВУ ПРЕРАДИО ДР. И. ВУЧЕТИЋ, МУЗИКА ОД А. МАКСИМОВИЋА.

О С О Б Е:

Драгић
Драгићка
Љубица, њихова кћи
Светозар Савић
Нешић, драгићев шурак
Јован, слуга

Зорић
Ј. Поповићева
Л. Хацићева
Марковић
Ружић
Добриновић

ЗА ТИМ:

Б Е З Ж Е Н И Д Б Е.

ШАЉИВА ИГРА У 1. ЧИНУ, НАПИСАО ЈОВАН ХЕНРИК МИРАНИ, С НЕМАЧКОГ.

О С О Б Е:

Барон Фламер, мајор
Мерк
Адела
Артур Ребок, племић
Валтазар Ребах, племић
Вајгл, пре тога војник, фламеров слуга

Марковић
Зорић
Ј. Сајевићка
Сајевић
Лукић
Добриновић

Збива се на пољском добру мајоровом.

Поштовани претплатници умњавају се, да би изволели исплатити други део од своје прве претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.